

เปิดเพิ่มเรื่องร้องเรียน ผู้ตรวจการแผ่นดิน ทวงคืนพื้นที่โบราณสถาน

อาจณรงค์ พุ่มงาม¹

จากกระแสของละครย้อนยุคเรื่องหนึ่งที่มีการใช้คำว่า “อ้อเจ้า” ซึ่งถือเป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 2 ใช้แทนชื่อผู้ที่เราพูดด้วย ทำให้คนไทยหันมาให้ความสนใจประวัติศาสตร์ชาติไทยในสมัยอยุธยากันอย่างแพร่หลาย ซึ่งในครั้งนั้นกรุงศรีอยุธยาเคยเป็นราชธานีอันวิจิตรงดงามตระการตา เต็มไปด้วยปราสาทราชวัง วัดวาอารามต่าง ๆ มากมาย ซึ่งหากท่านมีโอกาสได้ไปเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยาก็คงหนีไม่พ้นที่จะต้องชื่นชมความงามของวัดที่อยู่รายรอบเกาะอยุธยา อย่างไรก็ตามในปัจจุบันวัดเหล่านี้ได้กลายเป็นวัดร้างและไม่มีพระสงฆ์จำพรรษาอยู่เป็นเวลานาน² ทั้งนี้ วัดร้างในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้ถูกแบ่งออกเป็น 6 เขต ได้แก่ วัดร้างในเขตอุทยานประวัติศาสตร์ วัดร้างนอกเขตอุทยานประวัติศาสตร์ วัดร้างทางทิศใต้ของเกาะเมือง วัดร้างทางทิศตะวันออกของเกาะเมือง วัดร้างทางทิศเหนือของเกาะเมือง วัดร้างทางทิศตะวันตกของเกาะเมือง (Kampol Champapan, 2016)

เนื่องจากวัดร้างในจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีจำนวนมากกว่า 400 แห่ง โดยมีการขึ้นทะเบียนโบราณสถานไว้จำนวน 133 แห่ง (Fine Arts Department, 2015) การบูรณปฏิสังขรณ์ให้

กลับมาสมบูรณ์ดังงามอย่างเดิมย่อมต้องใช้งบประมาณที่ค่อนข้างสูง จึงมีเชื่อว่าทุกวัดจะได้รับการบูรณะเสมอไป วัดร้างที่ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานแล้ว แต่ยังไม่ได้มีการบูรณปฏิสังขรณ์จึงมีสภาพรกร้างเต็มไปด้วยต้นไม้และวัชพืชขึ้นปกคลุมจนทั่วบริเวณ ซึ่งตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 32 ทวิ ได้กำหนดให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติมีหน้าที่ปกครองดูแลรักษาวัดนั้น รวมทั้งที่วัด ที่ธรณีสงฆ์ และทรัพย์สินของวัดนั้นด้วย ปัจจุบันที่ดินหลายแปลงของวัดร้างในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาถูกหน่วยงานของรัฐและเอกชนขออนุญาตเช่าจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ อย่างไรก็ตามบางแปลงผู้เช่าไม่สามารถปฏิบัติตามวัตถุประสงค์แห่งการเช่าได้ครบถ้วนซึ่งอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่โบราณสถาน ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงจำเป็นต้องตรวจสอบการปฏิบัติของผู้เช่าว่าได้ทำให้โบราณสถานหรือโบราณวัตถุที่ยังไม่มีการค้นพบต้องเสียหายหรือไม่

สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินได้รับเรื่องร้องเรียนจากผู้ร้อง โดยขอให้ตรวจสอบการปฏิบัติ

¹ เจ้าหน้าที่สอบสวนอาวุโสระดับสูง สำนักตรวจสอบเรื่องร้องเรียน สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน

² พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 32 ทวิ

หน้าที่ของกรมศิลปากร สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กรณีไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ซึ่งจัดให้มีการเช่าที่โบราณสถานในเขตวัดสิงหนารายณ์ (ร้าง) เนื้อที่ประมาณ 26 ไร่เศษ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา นอกจากนี้ ยังมีโรงงานไม้แปรรูปซึ่งอาจดำเนินงานโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายทำการแปรรูปไม้ในพื้นที่ดังกล่าวด้วย

สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินได้แสวงหาข้อเท็จจริงปรากฏว่า วัดสิงหนารายณ์ (ร้าง) โดยสภาพเดิมเป็นวัดเก่าแก่ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา มีอายุประมาณ 412 ปี ต่อมากรมศิลปากรได้ทำการสำรวจและขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถาน ส่งผลให้พื้นที่ทับซ้อนกับพื้นที่วัดสิงหนารายณ์ เป็นเขตพื้นที่ควบคุมดูแลรักษาโดยกรมศิลปากร ตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 และเป็นศาสนสมบัติกลางของชาติตามมาตรา 40 (1) แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2560

ต่อมามีเอกชนจำนวน 7 ราย เข้าทำการบุกรุกโบราณสถาน โบราณวัตถุในวัดสิงหนารายณ์ (ร้าง) โดยอ้างว่าได้รับอนุญาตจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติและสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาตามสัญญาเช่า นอกจากนี้ ยังมีโรงงานไม้แปรรูป ซึ่งอาจดำเนินงานโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายทำการแปรรูปไม้ในพื้นที่

ดังกล่าวด้วย ซึ่งวัดสิงหนารายณ์ (ร้าง) นี้ตั้งอยู่ติดกับวัดไชยชุมพล (ร้าง) ซึ่งผู้ร้องเรียนได้เคยร้องเรียนมายังสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินและผู้ตรวจการแผ่นดินได้มีคำวินิจฉัย กรณีวัดไชยชุมพล (ร้าง) ไว้แล้ว

เมื่อวันที่ 31 ตุลาคม 2561 คณะเจ้าหน้าที่สอบสวนได้เข้าร่วมประชุมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนักศิลปากรที่ 3 พระนครศรีอยุธยา และผู้แทนสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยข้อเท็จจริงสรุปว่า วัดสิงหนารายณ์ (ร้าง) ซึ่งอยู่ในบัญชีการสำรวจโบราณสถาน ลำดับที่ 459 เป็นวัดที่มีความสำคัญในสมัยอยุธยาและถือว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ โบราณสถานดังกล่าวยังไม่ได้ดำเนินการศึกษาทางโบราณคดีอย่างละเอียด หรือมีการสำรวจขุดค้นทางโบราณคดีแต่อย่างใด

จากการลงพื้นที่สำรวจพบว่า ทางเข้ามีสภาพรกรก มีต้นหญ้าและพืชขนาดใหญ่ขึ้นปกคลุมทางเดินไปยังสถาปัตยกรรมปรากฏว่ามีน้ำขังไม่สามารถเดินเข้าไปได้ คณะเจ้าหน้าที่สอบสวนจึงเดินทางไปยังโรงงานแปรรูปไม้ (โรงเลื่อย) พร้อมกับเจ้าหน้าที่ของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา แต่ผู้เช่าไม่อนุญาตให้เข้าไปในพื้นที่ดังกล่าว จากการสังเกตจากภายนอกพบว่า โรงงานแปรรูปไม้ถูกสร้างในลักษณะเป็นอาคารปิดทึบ มีรั้วกั้นหลายชั้น ตัวอาคารอยู่ห่างจากรั้วด้านนอกโดยประมาณ 200 เมตร เมื่อไม่สามารถเข้าตรวจสอบพื้นที่เจ้าหน้าที่สอบสวนจึงได้ทำหนังสือขอข้อมูลจากหน่วยงานผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการอนุญาตให้ประกอบกิจการโรงเลื่อยว่าเป็นไปโดยถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ ซึ่งสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีหนังสือ

ลงวันที่ 14 พฤศจิกายน 2561 แจ้งว่า กระทรวงอุตสาหกรรมได้อนุญาตให้ผู้เช่า ประกอบกิจการทำวงกบ บานประตู หน้าต่าง ไม้ปาร์เก้ โม่เสก ไม้เซาะร่องรางลิ้น ไม้คิ้ว ไม้บัว และอบไม้ โดยโรงงานตั้งอยู่ ณ ถนนสายอโยธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากการตรวจสอบใบอนุญาตผู้เช่าได้ต่อใบอนุญาตตลอดมา

สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จังหวัดพระนครศรีอยุธยามีหนังสือ ลงวันที่ 15 พฤศจิกายน 2561 แจ้งว่า กรมป่าไม้ได้อนุญาตให้ผู้เช่า ประกอบกิจการโรงงานไม้แปรรูปโดยใช้เครื่องจักร เพื่อประดิษฐ์กรรม โดยได้รับอนุญาตให้มีเครื่องจักรจำนวน 56 เครื่อง ไซมอเตอร์ไฟฟ้า ตันกำลังจำนวน 73 ลูก กำลังรวม 349 แรงม้า เครื่องทุ่นแรงและอุปกรณ์เครื่องใช้ประจำโรงงาน มีจำนวน 11 เครื่อง มอเตอร์ไฟฟ้าตันกำลัง 16 ลูก กำลังรวม 34 แรงม้า

เมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน 2561 คณะเจ้าหน้าที่สอบสวนได้เข้าตรวจสอบพื้นที่บริเวณ วัดสิงหนารายณ์ (ร้าง) ปรากฏว่า มีร่องรอยของโบราณสถานโดยปรากฏชิ้นส่วนพระพุทธรูปในสมัยอยุธยาและสลูปขนาดใหญ่ รวมถึงเนินดินจำนวนมากรอบบริเวณกลางปาร์กร้าง ซึ่งเป็นพื้นที่ของวัดสิงหนารายณ์ (ร้าง) เจ้าหน้าที่สอบสวนได้ประสานกับเจ้าหน้าที่ของสำนักศิลปากรที่ 3 เพื่อดำเนินการขุดค้นและบูรณะโบราณสถานโบราณวัตถุดังกล่าวต่อไป สำหรับพื้นที่บริเวณที่ผู้ร้องเรียนกล่าวอ้างว่าเป็นโรงงานไม้แปรรูป เจ้าหน้าที่ของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาไม่สามารถเข้าตรวจได้เนื่องจากผู้เช่าไม่อนุญาตให้เข้าพื้นที่

วันที่ 28 พฤศจิกายน 2561 ผู้เช่าได้ขอชี้แจงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการประกอบกิจการโรงงานไม้แปรรูปและยินยอมให้เข้าตรวจสอบในพื้นที่บริเวณโกดังเก็บไม้แปรรูปได้ ทั้งนี้ ผู้เช่าแจ้งว่าพื้นที่ดังกล่าวไม่ใช่โรงงานไม้แปรรูปแต่เป็นเพียงโกดังเก็บไม้แปรรูปเท่านั้น เจ้าหน้าที่สอบสวนจึงได้นัดหมายกับผู้เช่าเพื่อขอเข้าตรวจสอบโกดังไม้แปรรูป ซึ่งตั้งอยู่บริเวณริมคลองกุฎีดาว ตรงข้ามเทศบาลเมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในวันที่ 24 ธันวาคม 2561 เมื่อถึงวันดังกล่าวปรากฏว่า ผู้เช่าได้รับอนุญาตจากกระทรวงอุตสาหกรรมให้ประกอบกิจการทำวงกบ บานประตู หน้าต่าง ไม้ปาร์เก้ โม่เสก ไม้เซาะร่องรางลิ้น ไม้คิ้ว ไม้บัว และอบไม้ จากการตรวจสอบใบอนุญาตผู้เช่าได้ต่อใบอนุญาตตลอดมา และได้รับอนุญาตจากกรมป่าไม้ให้ประกอบกิจการโรงงานไม้แปรรูปโดยใช้เครื่องจักร เพื่อประดิษฐ์กรรม โดยได้รับอนุญาตให้มีเครื่องจักรจำนวน 56 เครื่อง ไซมอเตอร์ไฟฟ้าตันกำลังจำนวน 73 ลูก กำลังรวม 349 แรงม้า เครื่องทุ่นแรงและอุปกรณ์เครื่องใช้ประจำโรงงาน มีจำนวน 11 เครื่อง มอเตอร์ไฟฟ้าตันกำลัง 16 ลูก กำลังรวม 34 แรงม้า

และจากการตรวจสอบบริเวณรอบโรงงานไม้แปรรูปพบเครื่องจักรจำนวนมากที่ไม่สามารถใช้งานได้เนื่องจากได้รับความเสียหายจากอุทกภัยเมื่อปี 2554 ผู้เช่าแจ้งว่าเป็นเครื่องจักรของเพื่อนซึ่งนำมาฝากไว้โดยไม่ได้มีการใช้งานแต่อย่างใด ในปัจจุบันผู้เช่าไม่ได้ประกอบกิจการไม้แปรรูปเนื่องจากผลประกอบการไม่ดี และสาเหตุที่ต้องเก็บไม้แปรรูปไว้ในโรงงาน เพราะไม่สามารถนำไปจำหน่ายได้ ทั้งนี้ พื้นที่ดังกล่าวอยู่ในบริเวณ

ของวัดลายสอ (ร้าง) ซึ่งผู้เช่าได้ทำสัญญาเช่ากับกรมการศาสนา ปัจจุบันคือสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ³ โดยสัญญาเช่าจะสิ้นสุดในวันที่ 31 ธันวาคม 2570 จากการเดินเท้าสำรวจอาณาเขตพื้นที่ของโรงงานไม้แปรรูปโดยรอบปรากฏว่าโรงงานดังกล่าวมีได้อยู่ในพื้นที่ของวัดสิงหนารายณ์ (ร้าง) แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากพบแนวเขตชัดเจนปรากฏตามแนวกำแพงกั้นระหว่างโรงงานไม้แปรรูปกับพื้นที่ของวัดสิงหนารายณ์ (ร้าง)

เมื่อนำข้อเท็จจริงทั้งหมดมาพิจารณาแล้ว จะเห็นว่า ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ได้ให้นิยามไว้ว่า โบราณสถาน หมายความว่า อสังหาริมทรัพย์ซึ่งโดยอายุ หรือโดยลักษณะแห่งการก่อสร้าง หรือโดยหลักฐานเกี่ยวกับประวัติของอสังหาริมทรัพย์นั้น เป็นประโยชน์ในทางศิลปะ ประวัติศาสตร์ หรือโบราณคดี ทั้งนี้ ให้รวมถึงสถานที่ที่เป็นแหล่งโบราณคดี แหล่งประวัติศาสตร์ และอุทยานประวัติศาสตร์ด้วย ซึ่งวัดสิงหนารายณ์ (ร้าง) โดยสภาพเป็นโบราณสถาน ตามนัยแห่งบทบัญญัติดังกล่าว แม้จะยังมีได้มีการประกาศในราชกิจจานุเบกษา โดยมีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4425/2533 ได้วางหลักกฎหมายในประเด็นการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถาน และกำหนดเขตที่ดินเป็นโบราณสถานไว้ว่า “พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ

และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 มาตรา 7 วรรคสอง มีความมุ่งหมายเพียงให้อธิบดีกรมศิลปากรแจ้งเป็นหนังสือให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองโบราณสถานทราบถึงการขึ้นทะเบียน หรือการกำหนดเขตที่ดินเป็นเขตโบราณสถานเท่านั้น มิใช่เป็นการขออนุญาตเพื่อดำเนินการดังกล่าว แม้จะมีประกาศเขตที่ดินเป็นโบราณสถานก่อนแจ้งให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองทราบ ก็ถือได้ว่าเป็นประกาศขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นโบราณสถานโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว” ดังนั้น การขึ้นทะเบียนวัดสิงหนารายณ์ (ร้าง) ไว้ในทะเบียนโบราณสถาน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงทำให้วัดสิงหนารายณ์ (ร้าง) เป็นโบราณสถาน ตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535

อีกทั้งวัดสิงหนารายณ์ (ร้าง) ยังเป็นวัดที่มีความสำคัญในสมัยอยุธยา ถือว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ ซึ่งจากการลงพื้นที่ตรวจสอบบริเวณวัดสิงหนารายณ์ (ร้าง) ปรากฏว่ามีร่องรอยของโบราณสถาน โดยปรากฏชิ้นส่วนพระพุทธรูปในสมัยอยุธยาและสลูปขนาดใหญ่ รวมถึงเนินดินจำนวนมาก รอบบริเวณกลางป่า รกร้าง ทั้งนี้ โบราณสถานดังกล่าวยังไม่ได้ดำเนินการศึกษาทางโบราณคดีอย่างละเอียด จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการกันพื้นที่วัดสิงหนารายณ์ (ร้าง) เพื่อเป็นพื้นที่อนุรักษ์และดำเนินการศึกษาวิจัย

³ เมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2545 ได้มีการแบ่งส่วนราชการกรมการศาสนาเดิมออกเป็น 2 หน่วยงาน คือ กรมการศาสนา สังกัดกระทรวงวัฒนธรรม และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นหน่วยงานที่ขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี

ก่อนมีการก่อสร้างใด ๆ ในพื้นที่โบราณสถานตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535

สำหรับกรณีโรงเลื่อยจะเป็นโรงเลื่อยเถื่อนหรือไม่นั้น ข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้เช่าได้รับอนุญาตจากกระทรวงอุตสาหกรรมให้ประกอบกิจการทำวงกบ บานประตู หน้าต่าง ไม้ปาร์เก้ ไม้เสก ไม้เขาระ่องรางลิ้น ไม้คิ้ว ไม้บัว และอบไม้ โดยผู้เช่าได้ต่อใบอนุญาตตลอดมา และได้รับอนุญาตจากกรมป่าไม้ให้ประกอบกิจการโรงงานไม้แปรรูปโดยใช้เครื่องจักร เพื่อประดิษฐ์กรรม ดังนั้นการประกอบกิจการของผู้เช่าจึงเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย

จากการตรวจสอบโรงงานไม้แปรรูปพบเครื่องจักรจำนวนมาก ซึ่งไม่สามารถใช้งานได้เนื่องจากได้รับความเสียหายจากอุทกภัยเมื่อปี 2554 ปัจจุบันผู้เช่าไม่ได้ประกอบกิจการไม้แปรรูปเนื่องจากผลประกอบการไม่ดี โดยสาเหตุที่ต้องเก็บไม้แปรรูปไว้ในโรงงาน เนื่องจากไม่สามารถนำไปจำหน่ายได้ ทั้งนี้ พื้นที่ดังกล่าวอยู่ในบริเวณ

ของวัดลายสอ (ร้าง) ซึ่งผู้เช่าได้ทำสัญญาเช่ากับกรมการศาสนา โดยสัญญาเช่ายังไม่ครบกำหนด ทั้งนี้จากการเดินเท้าสำรวจอาณาเขตพื้นที่ของโรงงานไม้แปรรูปโดยรอบปรากฏว่า มีได้อยู่ในพื้นที่ของวัดสิงหนารายณ์ (ร้าง) แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากพบแนวเขตชัดเจนปรากฏตามแนวกำแพงกั้นระหว่างโรงงานไม้แปรรูปกับพื้นที่ของวัดสิงหนารายณ์ (ร้าง)

“ผู้ตรวจการแผ่นดินจึงอาศัยอำนาจตามมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2560 มีข้อเสนอแนะดังนี้

(1) ขอให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติประสานกับสำนักศิลปากรที่ 3 พระนครศรีอยุธยาเข้าดำเนินการสำรวจ ขุดค้น และศึกษาทางโบราณคดี เพื่อเป็นการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของชาติ และเพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าทางประวัติศาสตร์ โดยให้ทำการกำหนดเขตพื้นที่ที่เป็นโบราณสถาน ตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ให้ชัดเจน หากพื้นที่ใดอยู่ในเขตโบราณสถานดังกล่าวขอให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติยกเลิกสัญญาเช่าที่ดินเฉพาะส่วนที่เป็นบริเวณโบราณสถานต่อไป

(2) เนื่องจากสัญญาเช่าวัดลายสอ (ร้าง) ระหว่างสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติกับผู้เช่า ซึ่งเป็นบริเวณที่โรงงานไม้แปรรูปตั้งอยู่ มีวัตถุประสงค์แห่งการเช่าระบุไว้เพื่อปลูกบ้านพักอาศัยและทำสวนเกษตร มิใช่เพื่อประกอบกิจการโรงงาน ดังนั้น เพื่อให้การเช่าประกอบกิจการไม่ขัด

กับวัตถุประสงค์แห่งสัญญา จึงขอให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติแจ้งให้ผู้เช่าดำเนินการยื่นคำร้องขอเปลี่ยนวัตถุประสงค์แห่งการเช่าให้ถูกต้องตรงกับลักษณะการเช่าในปัจจุบัน หากผู้เช่าไม่ดำเนินการภายในระยะเวลาที่กำหนด ขอให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติดำเนินการยกเลิกสัญญาเช่า

(3) ขอให้ผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในฐานะผู้กำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานองค์การของรัฐบาลตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ติดตามความคืบหน้าในการดำเนินการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามคำแนะนำของประธานผู้ตรวจการแผ่นดินด้วย

ทั้งนี้ ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรายงานผลการดำเนินการให้ประธานผู้ตรวจการแผ่นดินทราบภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือของ

ผู้ตรวจการแผ่นดิน หากไม่สามารถดำเนินการตามข้อเสนอแนะได้ ให้แจ้งต่อประธานผู้ตรวจการแผ่นดินทราบก่อนพ้นกำหนดเวลาดังกล่าว

สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของโบราณสถานเหล่านี้ เนื่องจากเป็นสถานที่อันทรงคุณค่าในทางประวัติศาสตร์ของชาติ แม้ปัจจุบันโบราณสถานบางแห่งจะมีสภาพรกร้างว่างเปล่าเต็มไปด้วยต้นไม้และวัชพืชขึ้นปกคลุม แต่หากไร้ซึ่งการอนุรักษ์ดูแลหรือปล่อยให้มีการทำลายโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของผู้เช่า ก็อาจทำให้โบราณสถานถูกทำลายไปอย่างน่าเสียดายและไม่อาจสร้างขึ้นมาทดแทนได้ ดังนั้น หน้าที่ในการอนุรักษ์ทรัพย์สมบัติอันมีค่าของชาติเหล่านี้ จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งและเป็นหน้าที่ของทุกคนในชาติ ซึ่งผู้ตรวจการแผ่นดินขอเป็นอีกหนึ่งองค์กรที่ทำหน้าที่ป้องกันมิให้มรดกทางวัฒนธรรมของชาติต้องถูกทำลายลงอย่างน่าเสียดาย ●

บรรณานุกรม

Fine Arts Department. กรมศิลปากร. (2019, June 7). bōrānnasathān thūa rāchā'ānāčhak khun thabīan læ mai khun thabīan [Registered and unregistered archaeological sites in Thailand]. Retrieved from <https://www.finearts.go.th/parameters/ความรู้ทั่วไป/โบราณสถาน/item/โบราณสถานทั่วราชอาณาจักร ขึ้นทะเบียน และไม่ขึ้นทะเบียนล่าสุด3กย58.html>.

Kampol Champapan. (2016). wat rāng nai mūang 'Ayutthayā [The Deserted Temples in Ayutthaya]. *Damrong Journal*.15., 1, 311-321.